

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 82-992:316.334.3(497.115/493)
НКПО

РАДИВОЈЕ ЈОВОВИЋ

УЗДРЖАВАТИ СЕ ОД ИСХИТРЕНОГ ДОНОШЕЊА СУДОВА

Фернандо Ђентилини

НЕДОКУЧИВИ БАЛКАН:
Сентиментално путовање
од Приштине до Брисела

ХЕСПЕРИА еду, 2008, Београд

„Европа, дакле, сваки пут измиче пред нашим покушајима да утврдимо њено обличје и састав у датом историјском тренутку... Њена снага потиче из неизмерне моћи регенерације коју црпи из своје нехомогене природе и духа који је увек отворен ка ономе што је ново...”

(Ф. Ђентилини)

Књига „Недокучиви Балкан: Сентиментално путовање од Приштине до Брисела” представља храбар и оштроуман интердисциплинарни прилаз економским, политичким, социјалним и духовним проблемима, како балканских друштава, тако и остале Европе. Ђентилини са пуно духа и осећаја за унутрашњу, неопипљиву лепоту, приказује кутке Балкана, учествује у стварању ми-

ра, разговара са људима, учествује у њиховој тихој тузи и неочекиваној веселости...

Књига комбинује два приступа писању, путопис и политичку анализу. С једне стране, писац се препушта емотивном осећају и опушта читаоца осликавајући пределе, људе и обичаје, поредећи културе. Писац креира слику без које се она „друга” страна тешко може разумети, без тог дубоког промишљања и тражења многих „како” и још више „зашто”... Књига упознаје (оне „незнајше”) са непоколебљивим балканским духом, борбом за слободу и част, вредностима које захтевају неког вечног „угњетача”. Преплићу се Медитеран и Балкан, сваки са својим одликама, благост наспрам оштрине, отвореност наспрам ксенофобије, топлота наспрам стоички поднете хладноће.

У маниру симпатичне и хуманистичке слике о Италијанима, коју су нам деценијама стварали Марчело Мastroјани, Софија Лорен, Бенињи, Котуњо, арије, гондолијери, пругаста одела, серенаде и *Fiat seicento*, Ђентилини описује моменте када је застрашен, не обесхрабрен, настављао да трага за тајнама Балкана. Покушава да схвати какви то људи пред смртном опасношћу пију ракију и смеју се шалама, уживајући у адреналинском осећају људске зближености... Открива да и на Косову, у порушеним и заборављеним пределима, има места за дивљење, као што су православни манастири, старе цамије, величанствена Драгаш планина, или су ту пак „диновске руже у двориштима старих турских кућа, око којих су све саме најлонске кесе”. Делује као да овде естетика ружног, више но било где у Европи, има смисла, додајући туробну, тешку ноту. Међутим, лепота се не мора тражити само у природи и реликтима прошлости. Путујући балканским земљама, преко Тиране, Приштине, Подгорице, Загреба и Сарајева до Београда, Ђентилини проналази узвишену лепоту у младим људима. Диви се њиховој енергији, чињеници да огроман број њих говори по неколико језика, да су спремни на велике напоре да достигну своје снове, на одрицања. Претпоставља их, без омаловажавања и једних и других, омладини Европе, која је, захваљујући удобности и гаранцијама одређеног квалитета живота, изгубила тај младалачки жар да сазна, помучи се, јер све је ту – на дохват руке...

Други приступ ове испреплетане приче јесте анализа политичких односа значајних по регион Балкана и Европску унију.

Као искусан дипломата (Ђентилини је бивши сарадник пређашњег Високог представника за спољну политику и безбедност Европске уније, Хавијера Солане), Ђентилини закључује да нема разговора на Балкану без искреног и самокритичног приступа; сувише је Балкан пропатио због неспремности Европе да нешто предузме. Обећање европског пута балканска друштва виде као звезду водилу; реформа ових друштава је резултат тог обећања, а не поимања сврсисходности исте, нажалост... Уколико би Европска унија престала са поступним испуњавањем договора, макар на кратко, вратиле би се победе реакционарних елемената и свеже заборављена шовинистичка реторика. Штап не сме бити нимало дужи, а ни шаргарепа нипошто мање сочна.

Ђентилини је суштински европејац, истиче поштовање других култура, демократију, владавину права и „господарење мира” идеалима нашег континента. Најзначајнији мировни план у историји човечанства је Европска унија. Њено стварање је из корена изменило (набоље, наравно) односе међу народима, а њено функционисање омогућило привредни развој, обнову снаге европских земаља, достојанствен живот грађана. Међутим, прокламовати себе за апологету европских идеала значи и спремност на критику саме Европе, истиче Ђентилини. Он указује на „рупу” у институционалном устројству Европске уније; проблем дефинисања јасног спољнополитичког става. Сећајући се ратова у Хрватској, Босни и Херцеговини, ситуације на Косову и бомбардовања СР Југославије, Ђентилини пребацује европским владама парализованост у тренуцима акутне потребе. Решавање ових криза је препуштено УН и НАТО-у, услед немогућности доношења једногласне одлуке чланица Уније. Тако је „Мастрихт капитулирао у Сарајеву”, не успевши да сачува мир, нити да спаси недужно становништво... Захтев који Ђентилини поставља је: учинити ефикаснијим систем одлучивања у домену спољне политике и опште безбедности (увођењем квалификованог одлучивања) са циљем брзог реаговања у случају међународне кризе. Као успешне примере европског реаговања наводи мировну мисију у Македонији 2001. године, као и посредовање у случају отцепљења Црне Горе. Управо у тим случајевима (који су имали потенцијал да прерасту у отворене сукобе) Савет министара је формулисао јасан став, што се не може рећи за касније (премда далеко теже) конфликте у

Ираку, Авганистану... Управо на том пољу се мора доказати Европа и њена приврженост миру, у помагању другима да превазиђу сукобе и мржњу. Управо ту Европа доказује своју снагу, кредибилитет, доказује да није све ове године причала о миру и благостању намеравајући да их себично чува за себе, сматра аутор.

На крају, Ђентилини не сматра да само Балкан добија нешто уласком у Унију. Поред неоспорно позитивних, превасходно економских ефеката за „обе” стране, проширивањем ће Унија доћи у ближи контакт са културама које носе у себи нешто ново, обogaћују и стварају снажнију заједницу. Таква заједница има повећане могућности да буде гарант мира, како код себе, тако и у остатку света, јер „помислимо само, чисто примера ради, које би предности улазак Турске и других муслиманских земаља у Европу донео на пољу успостављања нових стратешких односа између Запада и исламског света”. Европа јесте и Северна Африка и део Блиског Истока због заједничких цивилизацијских вредности, историјског развоја, а не географских услова. Ко то схвата, ко има ту ширину, може за себе да каже да је Европљанин, сматра Ђентилини.

Књига „Недокучиви Балкан: Сентиментално путовање од Приштине до Брисела” је дело вредно пажње из више разлога. Први је компатибилност два наизглед тешко спојива стила, која нас запањује лакоћом и спонтаношћу изведбе. Други је оштроумно и стручно разматрање крупних проблема балканских друштава, које нам може помоћи да схватимо неке од политичких процеса који нам се дешавају. И последњи разлог, али не и најмање битан, је да упознамо некога ко крајње искрено и јавно истиче захтев да живимо уједињени у различитостима.

Литература:

- Ф. Ђентилини. 2008. НЕДОКУЧИВИ БАЛКАН, Београд
 Ј. Гори. 2007. ЕВРОПСКА УНИЈА И ЗАПАДНИ БАЛКАН – Европска перспектива региона (1996-2007). Београд
 Р. Јововић. 2009. ВITTE SCHONGEN, Београд, Данас 18-19 јул
 Д. Радосављевић. 2007. ЕВРОПСКА УНИЈА – Развој, институције, проширење, Нови Сад